

TREFORT ÁGOSTON EMLEKEZETE.

Bárá Eötvös József halála óta a hazai közművelődést nem érte nagyobb csapás, mint a minőt Trefort Ágoston f. év. aug. 22-én bekövetkezett halálával szenvedett, ki mint vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter közel 16 évig a magyarországi művelődési érdekeknek méltó letéteményese, hivatott őre és vezére volt, s nagyszabású alkotásaival, üdvös kezdeményezéseivel, életrevaló reformeszméivel, hazafias lelkesedésével és államférfiúi hatásával a hazai cultura minden ágában elévülhetetlen érdemeket és marandó nevet biztosított emlékének, s nagyratörő lelke egész erejével, nemes szive minden hevével, s tehetsége, tudománya és tapasztalása egész gazdagságával, élete utolsó perczéig törhetlen erélylyel odatörekedett, hogy hazánkat, mint modern jogállamot, az európai kulturállamok színvonalára emelje.

Országszerte sokan és sok helyütt gyászolják őt, de schol őszintébben, mint a Nemzeti Múzeumban, mely a boldogultban legnagyobb jótévőjét veszette el. Oly időben lett közoktatásügyi miniszterré, midőn Pulszky Ferencz a Nemzeti Múzeumban új korszakot nyitott meg, melyet a regeneráció korszakájának szoktunk nevezni. Ezen időszakban a Nemzeti Múzeum európai színvonalra emelkedett, elsőrendű tudományos tényezővé nőtte ki magát, melyet a hazai és külföldi tudományos világ respectál, központja lett a fővárosi tudományos mozgalmaknak, s hatással volt a vidéki múzeumok fejlődésére és alapítására.

A mit a nemzet legjobbjai az utolsó 60 évben a Nemzeti Múzeumban összegyűjteni iparkodtak, azt ezen időszakban az intézet

szakképzett tisztviselői rendezték, s kezeik alatt a felhalmozott gazdag materiale közkincsévé lett a nemzetnek. Így találta Trefort Ágoston a Múzeumot, midőn miniszterré lett s áthatva annak magasabb művelődési missiójától, ügyét melegen felkarolta, s mindent megtett arra, hogy azt magas tudományos színvonalon fönntartsa, fejleszsze, s öntudatos haladásához megadja neki a szükséges eszközöket. Az ő minisztersége alatt a Nemzeti Múzeum osztályaiban erős tudományos szellem honosodott meg, mely nemcsak a műtárgyak tudományos elrendezésében érvényesült, de ezeknek feldolgozása által a szakirodalomnak is gyümölcsözőtt. Alatta minden múzeumi osztály egy gyakorlati iskola lett a különböző szakismeretek művelésére, hol a szakférfiak találkoztak; a múzeumi tisztviselők tudományos színvonala pedig oly magasra emelkedett, hogy a 21 osztálytisztviselőből 13 volt a m. t. Akadémia tagja, s tudományos és irodalmi működésükre nézve bármely európai Múzeum tisztviselőivel versenyeztek. Ezeknek a szakirodalomban kifejtett tevékenysége hívta fel a külföldi tudományos világ figyelmét a Nemzeti Múzeum ritkaságaira s az intézetnek oly széleskörű külföldi összeköttetéseket szerzett, a minőkkel azelőtt nem birt. Ezen érintkezésekből kölcsönös solidaritás fejlődött, mely tudományos tekintetben az intézet fejlődésére igen előnyös hatást gyakorolt, ennek köszönhetjük, hogy a külföldi szaktudósok hazai culturalis törekvéseinkkel közelebbről megismerkedtek s a Nemzeti Múzeumot és tisztviselőit becsülni tanulták.

A múzeumi tisztviselők ezen működését senki sem méltányolta jobban Trefortnál, örült ha munkáikkal a szakirodalomban s velők a m. t. Akadémia ülésein találkozott, biztatta őket kitarításra ha munkakedvők a túlszerény javadalmazás mellett lankadni kezdett, megtette a kezdeményező lépést anyagi helyzetök fokozatos javítására, működésüket a felső iskolai és középiskolai tanárok működésével egyenrangúnak tartotta s szolgálatukra nézve ezeknek szolgálati pragmatikáját fogadta el irányadónak.

S ha egyik-másik tisztviselőnek tudományos működése a külföldi irodalomban is méltánylásban részesült. Trefort volt az első, ki ezt örömmel elismerte, s úgy az intézet, mint az illető tudományos reputációjának szempontjából kitüntetésnek tartotta.

Különösen a múzeumi könyvtár és a hazai bibliographia sokat köszön neki. Alatta a múzeumi könyvtár szakszerű rende-

zése befejeztetett, s midőn a rendezett anyag tudományos feldolgozására és a bibliographiai ismeretek terjesztésére Fraknoi Vilmos az első magyar tudományos bibliographiai folyóiratot, a «Magyar Könyv-Szemlé»-t, alapította, mely a jelen folyammal XIII. évi pályáját futja meg, Trefort Ágoston volt az, ki a folyóirat megjelenését melegen üdvözölte, működését élénk figyelemmel kísérte s a hazai közoktatásról közrebocsátott évi jelentéseiben mindenkor sok jóakarattal emlékezett meg róla. Alatta jött létre az 1882-diki országos könyvkiállítás, melyet személyesen nyitott meg, s élénken hangsúlyozta beszédében a magyarországi bibliographiai és könyvtári viszonyok haladását. Ezen kiállítást ő felsége legmagasabb látogatásával tisztelte meg s nagy érdeklődéssel szemlélte az itt kiállított régi hazai történeti emlékeket, melyeknek leírása a «Könyvkiállítási kalauz»-ban látott napvilágot.

A Nemzeti Múzeum könyvtárának legbecsesebb szerzeményei az ő miniszterségéhez fűződnek. Az ő minisztersége idejében szerezte meg könyvtárunk a Liszkay József, Jászay Pál, Farkas Lajos, Vörös Antal, Tunyogi József, Nagy István, Torma Károly és a Gyurikovics-féle gyűjteményeket, Sylvester magyar grammatikáját 1539-ből, a pálosok Missaléját 1539-ből, Nagylaky István miniatűrös Breviariumát 1489-ből és egy Attavantes-féle Corvin-codexet, melyet az ő támogatásával 6500 frankért külön dotatióból szerzett a könyvtár. Végül ő vásárolta meg 2000 forintért könyvtárunknak az 1882-diki országos könyvkiállítás fényképmásolatait s ezzel egy oly gyűjteménynek vetette meg alapját, mely rendszeresen gyarapítva, hivatva lesz idővel a külföldi könyvtárakban levő hazai vonatkozású középkori kéziratok jellemző lapjainak másolatait magában egyesíteni s a könyvtárban a hazai kutatóknak hozzáférhetővé tenni, miáltal a Múzeum nagylelkű alapítójának egyik intencióját megvalósította.

Az ő minisztersége alatt gyarapodott könyvtárunk a családi levéltárak letéteményeivel, melyeknek száma halálakor 16-ra ment. És több más becses gyűjtemény és ritkaság, melyet itt külön ki nem emelünk, mind az ő miniszterségéhez fűződik, mely a Múzeum és könyvtárunk annaleseiben mindenkor emlékezetes fog maradni.

Mindezen tények összeforrtak miniszterségével s megőrzik emlékét könyvtárunkban.

Folyóiratunk pedig, mely az ő mindenre kiterjedő gondos-

kodásából, mint a múzeumi könyvtár szakközlönye 13 év óta a hazai könyvtártant és bibliographiát szolgálja, szomorú kötelességet teljesít, midőn ő róla, mint e két tudomány legnagyobb pártfogójáról hálás érzelmekkel e helyütt megemlékezik s az ügy érdekében constatálja, hogy neki van legtöbb érdeme abban, hogy nálunk az irodalomban e két disciplina meghonosodott, s általában abban, hogy a bibliographiai irodalom és a hazai könyvtárak ügye az ő minisztersége alatt oly örvendetes lendületet vett.

Az ő minisztersége alatt épültek és újjászerveztettek a budapesti egyetem és műegyetem könyvtárai, alatta jött létre a szegedi Somogyi-könyvtár s Szabó Károly, Kerthbeni Károly és Petrik Géza bibliographiai munkái, melyek a magyar bibliographiai irodalom rendszeres haladásáról tanuskodnak, az ő erkölcsi támogatásával láttak napvilágot.

Hiszszük, hogy az ő szelleme irányadó lesz a Nemzeti Múzeumban ezentul is, azt, a mit ő teremtett és föntartott, folytatni és előbbre vinni fogják mások s a Nemzeti Múzeum, mint elsőrendű culturalis intézet be fogja tölteni azon hivatást, melyet számára nagylelkű alapítója, a magyar törvényhozás és a hazai közművelődés magasabb érdekei megjelöltek mindaddig, mig csak ez országot Magyarországnak fogják nevezni.

Bizonyosnak tartjuk, hogy a Nemzeti Múzeum mostani heterogen osztályai, melyek a különböző gyűjtemények befogadására már most is szűkek, akkorára önálló Múzeumokká nővik ki magukat, de hármennyire is fejlődjék és haladjon intézetünk a jövőben, Trefort Ágoston érdemci, melyeket a Nemzeti Múzeum fejlesztése körül 16 évi minisztersége alatt szerzett, felejthetetlenek lesznek az intézet történetében s megőrzik emlékét az utókor számára.

Áldás emlékére!